

Khoa ICU -

Trong những năm gần đây, tỉ lệ bệnh trong việc giảm bệnh sốt rét đã bị đình trệ. Bệnh sốt rét không chỉ tiếp tục gây nguy hiểm trực tiếp đến sức khỏe và tính mạng mà còn kéo dài một vòng luân chuyển của sự bất bình đẳng. Những người sống trong những hoàn cảnh dễ bị tổn thương nhất bao gồm phụ nữ mang thai, trẻ sơ sinh, trẻ em dưới 5 tuổi, người tị nạn, người di cư, người di tản trong nước và người dân tộc bản địa tiếp tục bị ảnh hưởng nhiều hơn.

Khu vực Châu Phi của WHO phải gánh chịu gánh nặng bệnh tật nặng nề nhất – chiếm 94% và 95% số ca mắc và tử vong do sốt rét vào năm 2022. Người dân nông thôn ở khu vực châu Phi sống trong hoàn cảnh nghèo đói và ít được tiếp cận với giáo dục là những người bị ảnh hưởng nặng nề nhất. Theo quy ước hiện tại, các cắt giảm quan trọng vào năm 2025 trong chiến lược sốt rét toàn cầu của WHO nhằm giảm số ca sốt rét và tử vong sẽ bị bỏ lỡ.

Tại sao phụ nữ mang thai, trẻ em và các nhóm khác ở hoàn cảnh dễ bị tổn thương không được tiếp cận các dịch vụ sốt rét mà họ cần? Vào Ngày Sốt rét Thế giới năm 2024, WHO tham gia Đợt tác RBM (Roll Back Malaria) nhằm chấm dứt bệnh sốt rét và các đợt khác nhằm nêu bật các rào cản đối với công bằng y tế, bình đẳng giới và nhân quyền trong các quyết định về bệnh sốt rét trên toàn thế giới – cũng như các biện pháp thực địa vượt qua chúng.

608.000 ca
tử vong do sốt rét
vào năm 2022

249 triệu
ca sốt rét mới
vào năm 2022

94%
số ca sốt rét
là ở khu vực Châu Phi
của WHO

Nhóm dân số có nguy cơ mắc bệnh sốt rét

Bệnh sốt rét ảnh hưởng nặng nề đến những người hoàn cảnh nghèo đói và đặc biệt là những người nghèo nhất, trong đó trẻ em ở khu vực châu Phi có tỷ lệ tử vong cao nhất.

Nguy cơ tử nạn, nguy cơ di cư và nguy cơ di tản trong nước có nguy cơ mắc bệnh sốt rét cao hơn do khả năng tiếp cận các dịch vụ y tế hạn chế cũng như các rào cản về tài chính và địa lý.

- Các nhóm dân di cư như thợ mỏ, công nhân nông nghiệp, người lao động và binh lính đặc biệt dễ mắc bệnh sốt rét.
- Người dân bản địa có nguy cơ mắc bệnh sốt rét cao do các địa điểm xa xôi - xa các dịch vụ y tế - và điều kiện nơi họ thường sống.

Phụ nữ mang thai sống ở vùng nông thôn nghèo dễ bị bệnh sốt rét.

- Mang thai làm giảm khả năng miễn dịch của phụ nữ đối với bệnh sốt rét, khiến họ dễ bị nhiễm trùng hơn và tăng nguy cơ mắc bệnh nặng và tử vong.
- Nhiễm sốt rét trong thai kỳ cũng mang lại những rủi ro đáng kể cho thai nhi và trẻ sơ sinh - bao gồm cân nặng khi sinh thấp, mức độ tử vong cao gây tử vong ở trẻ sơ sinh và trẻ nhỏ.

Rào cản giải quyết trong tiếp cận dịch vụ y tế

Trong các cộng đồng dễ bị bệnh sốt rét, các rào cản trong việc tiếp cận các dịch vụ y tế có thể bao gồm:

- Thiếu quy định rõ ràng: mặt số cộng đồng, sự thay đổi về giới trong gia đình có thể cản trở khả năng của phụ nữ trong việc tiếp cận các dịch vụ phòng ngừa và điều trị sốt rét kịp thời. Các chuẩn mực văn hóa và xã hội có thể yêu cầu phụ nữ phải xin phép nam giới trước khi sử dụng các biện pháp phòng ngừa như màn tẩm thuốc diệt côn trùng hoặc tìm kiếm sự chăm sóc.
- Thái độ phân biệt đối xử của các nhà cung cấp dịch vụ chăm sóc sức khỏe: đối với phụ nữ, sự kết nối liên quan đến việc mang thai tuổi vị thành niên có thể tạo ra rào cản trong việc phòng ngừa và chăm sóc bệnh sốt rét kịp thời.
- Thiếu biết cách nhận: mặt số nghiên cứu đã chỉ ra rằng phụ nữ và trẻ em gái có xu

hàng ngày ít được tiếp cận thông tin về cách báo và bệnh thân khi bệnh sốt rét và cách tìm kiếm sự chăm sóc do trình độ dân trí thấp và hạn chế tiếp cận dịch vụ y tế.

- Khó khăn hàng ngày và xung đột nhân đạo: trong các tình huống xung đột, các dịch vụ y tế thường bị tàn phá và tình trạng mất an ninh có thể dẫn đến những thách thức trong việc tiếp cận thông tin và chăm sóc một cách an toàn, đặc biệt là đối với phụ nữ và trẻ em.

- Bị ảnh hưởng khi đang làm suy yếu các yếu tố xã hội quy định sức khỏe bằng cách tác động đến sinh kế, dinh dưỡng, di cư và an ninh. Nó góp phần làm giảm khả năng tiếp cận các dịch vụ y tế thiết yếu. Tình hình này, những yếu tố này đang làm tăng nguy cơ mắc bệnh và vòng liên quan đến sốt rét, phụ nữ và trẻ em gái nằm trong số các nhóm bệnh nhân hàng đầu không được chăm sóc.

Các bé trai và nam giới cũng có thể gặp phải các vấn đề về sức khỏe liên quan đến giới, làm tăng nguy cơ mắc bệnh sốt rét và tạo ra các rào cản trong việc tiếp cận.

- Đàn ông làm việc ngoài trời trong lâm nghiệp, đánh cá, khai thác mỏ hoặc nông nghiệp có thể có nguy cơ mắc bệnh sốt rét cao hơn, đặc biệt khi công việc của họ diễn ra trong thời gian muỗi hoạt động cao nhất vào buổi chiều hoàng hôn.

- Các chuẩn mực văn hóa và xã hội và nam tính có thể ngăn cản các bé trai và nam giới tìm kiếm các dịch vụ chăm sóc sức khỏe.

Phấn đấu của WHO và đối tác

Đến đầu thập kỷ các mục tiêu của Chiến lược kế thừa toàn cầu về bệnh sốt rét giai đoạn 2016-2030, các quốc gia phải áp dụng các phương pháp tiếp cận dựa trên bằng chứng công bằng, đáp ứng giới và dựa trên nhân quyền. Chiến lược đặt ra các mục tiêu để tham vọng cho năm 2030, so với mức cơ sở năm 2015:

- Giảm tỷ lệ mắc bệnh và tỷ lệ tử vong ít nhất 90%
- Loại bỏ bệnh sốt rét ở ít nhất 35 quốc gia
- Ngăn chặn sự tái phát bệnh sốt rét ở tất cả các quốc gia không có bệnh sốt rét

Bình đẳng trong việc tiếp cận các dịch vụ y tế có chất lượng là nguyên tắc chủ đạo của chiến lược, đặc biệt đối với những nhóm dân cư gặp bất lợi, bị phân biệt đối xử và bị loại trừ.

Chiến lược cấp nhớt cũng lưu ý rằng các hệ thống y tế phải thành thạo không chỉ trong việc cung cấp các dịch vụ sốt rét có chất lượng mà còn phải “đáp ứng theo cách đáp ứng với giới, dân tộc công bằng và dựa trên nhân quyền”.

Nội dung cốt lõi mới và nhân rộng các công cụ được WHO khuyến nghị

Các biện pháp phòng ngừa phổ biến bệnh sốt rét có thể được tăng cường bằng cách tăng cường đầu tư vào nghiên cứu và phát triển các công cụ mới mang lại lợi ích cho tất cả những người có nguy cơ mắc bệnh, đặc biệt là những người nghèo nhất và bị thiệt thòi nhất. Một số công cụ mới được WHO khuyến nghị trong những năm gần đây sẽ tăng cường công bằng y tế cho các nhóm dân cư có nguy cơ mắc bệnh sốt rét:

- **Vaccine sốt rét:** vaccine mới đang quy mô vaccine sốt rét ở Châu Phi thông qua nghiên cứu tiêm chủng cho trẻ em quốc gia sẽ tăng khả năng tiếp cận phòng ngừa sốt rét cho trẻ em dễ bị tổn thương – tiếp cận được nhiều trẻ em hiện đang bỏ lỡ.
- Các loại màn tẩm thuốc diệt côn trùng mới: vào tháng 3 năm 2023, WHO đã đưa ra khuyến nghị về một thế hệ màn tẩm thuốc diệt côn trùng có hoạt chất kép mới giúp bảo vệ chống lại bệnh sốt rét tốt hơn so với màn chỉ chứa pyrethroid tiêu chuẩn.

Chăm sóc sức khỏe ban đầu theo định hướng công bằng

Các quốc gia phải định hướng lại hệ thống y tế theo hướng chăm sóc sức khỏe ban đầu để giúp giảm bất bình đẳng:

- Những người mắc bệnh sốt rét được chăm sóc sức khỏe có chất lượng gần gũi hơn sẽ sống và làm việc;
- Cộng đồng tham gia đầy đủ vào hoạt động phòng ngừa phổ biến bệnh sốt rét với cách là người tìm kiếm chăm sóc, người cung cấp dịch vụ chăm sóc và giới thiệu các yếu tố địa phương làm tăng nguy cơ và lây truyền bệnh sốt rét;
- Có sự tập trung và hành động phù hợp đối với các yếu tố cơ bản gây ra căn bệnh này – chế độ dinh dưỡng, môi trường, nghèo đói và giới tính;
- Tất cả các biện pháp can thiệp phòng chống sốt rét đều được bao gồm trong các gói bảo hiểm y tế toàn dân được hệ thống lại và tích hợp vào tài chính thông qua bảo hiểm y tế hoặc các chương trình tài chính y tế khác.

Đặt đầu tiên các mục tiêu và sức khỏe cho tất cả mọi người, điều cần thiết quan trọng là phải theo dõi số bệnh tật và sức khỏe. Việc giám sát này có thể xác định những nhóm dân cư bị bỏ lại phía sau và cung cấp thông tin cho các chính sách, chương trình và thực tiễn hàng ngày của công bằng để thu hẹp khoảng cách hiện có.

Cách tiếp cận chăm sóc sức khỏe ban đầu theo định hướng công bằng cũng đòi hỏi hành động liên ngành để giải quyết các yếu tố xã hội và môi trường quy định bệnh sốt rét và thúc đẩy sự tham gia của cộng đồng và xã hội.

THÔNG điệp CHÍNH

Đặt đầu tiên con người và một thế giới không có bệnh sốt rét

Mọi người đều có quyền tiếp cận các dịch vụ chất lượng, kịp thời và giá cả phải chăng để ngăn ngừa, phát hiện và điều trị bệnh sốt rét, tuy nhiên đây không phải là thực tế cho tất cả mọi người.

Trẻ sơ sinh và trẻ nhỏ tiếp tục phải chịu tỷ lệ tử vong cao nhất; vào năm 2022, ước tính có khoảng 4 trong số 5 ca tử vong liên quan đến sốt rét ở khu vực Châu Phi là trẻ em dưới 5 tuổi. Số bệnh tật trong tiếp cận giáo dục và nguồn lực tài chính càng làm trầm trọng thêm nguy cơ: trẻ em dưới 5 tuổi sống trong các hộ gia đình nghèo nhất ở châu Phi cận Sahara có nguy cơ mắc bệnh sốt rét cao gấp 5 lần so với trẻ em đến từ các hộ gia đình giàu có nhất.

Mang thai làm giảm khả năng miễn dịch của phụ nữ đối với bệnh sốt rét, khiến họ dễ bị nhiễm trùng hơn và làm tăng nguy cơ mắc bệnh nặng và tử vong. Bệnh tật và phân biệt đối xử và các chu kỳ mắc bệnh có thể làm tăng nguy cơ mắc bệnh của cô. Nếu không được điều trị, bệnh sốt rét trong thai kỳ có thể gây thiếu máu nặng, tử vong bà mẹ, thai chết lưu, sinh non và trẻ sơ sinh nhẹ cân.

Người tị nạn, người di cư, người di tản trong nước và người dân bản địa cũng có nguy cơ mắc bệnh sốt rét cao hơn và có thể gặp phải các điều kiện bất lợi khi bệnh sốt rét phát triển mạnh.

Viết bởi Biên tập viên

Thứ ba, 23 Tháng 4 2024 13:50 - Lần cập nhật cuối Thứ ba, 14 Tháng 5 2024 16:19

Biến đổi khí hậu và các tình huống khẩn cấp về nhân đạo, bao gồm thiên tai và xung đột, các quốc gia lưu hành bệnh sốt rét, đang khiến người dân phải di dời khi họ đã mất bệnh. Nhóm này và các nhóm có nguy cơ khác tiếp tục báo cáo khi các dịch vụ hỗ trợ cần được ngăn ngừa, phát hiện và điều trị bệnh sốt rét, còn trong tiến trình đợt đầu tiên nhìn vào mặt trận giải công bằng có bệnh sốt rét.

Nhân Ngày Sốt rét Tháng giêng 25/4/2024, chúng ta hãy **“Tăng tốc cuộc chiến chống sốt rét vì mặt trận giải công bằng”** thông qua:

- Chăm sóc phân biệt đối xử và kịp thời
- Thu hút cộng đồng tham gia vào việc ra quyết định về sức khỏe
- Đảm bảo dịch vụ chăm sóc sức khỏe đến gần nơi người dân sinh sống và làm việc thông qua chăm sóc sức khỏe ban đầu
- Giảm quy tắc các yếu tố làm tăng nguy cơ sốt rét
- Đảm bảo các biện pháp can thiệp phòng chống sốt rét vào bao phủ y tế toàn dân